

Polgár Ernő

Isten madárkái

(Kutatóintézet az ÁVH börtönében)

(filmforgatókönyv)

Készült az MTV megbízása alapján

Bp. 1994.

(A filmforgatókönyv az *Isten madárkái* c. dráma alapján készült Cambridge-ben, 1994. február-március havában. A drámai változat a Magyar Művészeti Akadémia 2000. évi milleniumi alkotóművészeti pályázatán dicsérő oklevelet kapott)

Szorongást keltő, ködkürtre, basszus
orgonasípra emlékeztető zenei ef-
fektus szól. Őrmester hosszú fo-
lyosókon meg keresztül. Feliratok
indulnak. Börtönőrök vasajtókat
nyitnak, zárnak. Lépéseik kopognak,
visszhangzanak.

Három elítél~~t~~^t és egy civil ruhás
férfi állnak háttal a falnál egy
cellában. Szemük bekötve, kezükön
bilincs, lábaik terpeszben.

A börtönudvaron ávósok masíroznak,
vezényszavak hallatszanak.

Az őrmester jön a folyosón.

Újra az elítélteket látjuk. A kamera
körbejárja őket.

Az udvaron az akasztófát javítják,
éppen szögel valaki. Még tart a
menetelés.

Az őrmester motozza az elítélteket.

Őrmester Na, tudóskáim, vége a magánynak!
Kezeket a falhoz!... Annyi már
itt a politikai, hogy lehetetlen
őket külön tartani. Aztán csak
füllelhetek, hogy mit fecserésznek,
szervezkednek!

Kimegy, kattan a zár, kívül-
ről kulcsra zárja az ajtót.

Szentvári Mekkora félreértés! Irgalmas Isten!
Kopcsay Tapogatóznak a semmibe! Kihez van
szerencsém?
Szentvári Dr. Szentvári Emil.

Meglepődve Szentvári felé
fordul.

Kopcsay Az akadémikus?
Szentvári Igen. És ön?
Kopcsay Dr. Kopcsay Béla.
Szentvári Kopcsay?
Kopcsay A mérnök, professzor úr.

A kezét nyújtja.

Szentvári Édes fiam, ezek mind elvetemült
fickók! Azt hiszik valamennyien
bűnözők vagyunk!... Ki vezette a
kihallgatásod?
Kopcsay Főhadnagy.
Szentvári Engem egy hadnagy gyötört.

Kopcsay Az enyém is az volt. De előléptették.

Szentvári Hogy néz ki?

Kopcsay Nem intellektuális.

Szentvári Dörzsölt?

Kopcsay Nem mondanám.

Szentvári Finoman beszél?

Kopcsay Dehogy.

Szentvári Fiatal?

Kopcsay Huszonhat, harminc. Miért?

Szentvári Ugyanarról a személyről beszélünk,
s ennek oka van.

Kopcsay Mi?

Szentvári Ugyanazt akarják tőlünk!

Kopcsay A fizikai megsemmisítést?

Szentvári Lehet. A cellámban egész nap ezen
tépelődöm. Elhurcolnak sok embert,
de hogy bennünket miért tartanak
fogva: nem tudom. Félek, nagyon
félek.

Kopcsay Amikor kínoztak, belópett valaki,
jelentést kért és csak azt ismetel-
gette: Ami csak belefér!

Szentvári Péter Gábor volt. Ez a szavajárása.
A napokban éppen emlegettük.

Kopcsay Kivel tudsz te itt beszélgetni, Emil?

Szentvári Hónapok óta összefolynak a napok.
Csak fekszem, alszom, kimegyek.
Te is kimehetsz. Tudod, nincsenek
ajtók, válaszfalak, hogy jól szem-
mel tarthassanak minket. De az örök
sokszor kimenekülnek: fölkavarodik
a ~~gy~~omruk.

Kopcsay Mit tudtál meg?

Szentvári Például azt, hogy akiről beszéltél:
ő a rettegett Péter Gábor.

Kopcsay Mit akarhat tőlünk? Személyesen
foglalkozik velünk Péter Gábor?

Szentvári Ez a gyanús nekem is. Mondtam is
Dr. Patachich Tihamér volt vezér-
kari tábornoknak. Vele is a reterá-
ton beszélgettem.

Kopcsay Ismerem a munkáit.

Patachich Akkor ismerkedj meg velem is!
Minden nagyvállalattól, intézet-
ből elvisznek néhány embert, hogy
megfélemlítsék a többi.

Kopcsay Ha kivonják a szakembereket a
tudományos munkából, csak gyengül
az ország szellemi kapacitása.

Szentvári Halmányi akadémikusnak is ez a
véleménye.

Kezet fognak.

Kopcsay Ő is itt van?

Halmányi Igen. Szervusz!

Kezet fognak.

Amikor Emillel találkoztam, úgy festhettem, mint most te. Még be sem rugdostak a cellámba; máris kéredzkedtem.

Szentvári

Sokan lehetünk!

Patachich Egyszer dr. Mustéth társaságát élveztem.

Kopcsay Mustéth?

Patachich A volt ipari miniszter. Mustéth Dr. Almássy Kálmánról tudott.

Kopcsay Almássy, a gépész?

Szentvári És akadémikus.

Kopcsay Hányan lehetünk?

Patachich Sokan. Valamire készülnek, amire még nem volt példa idehaza.

Kopcsay De mire?

Patachich Megtudjuk.

Kopcsay Mi folyik itt?

Szentvári Nem tudom, fiam, csak érzem: valami olyan, amit még nagyon szégyellni fog ez az ország.

Kopcsay Téged mivel vádolnak?

Szentvári Amivel másokat is, hogy adatokat szolgáltattam ki.

Kopcsay Kinek?! Ki a fenének?!

Szentvári Azt mondják minden beruházásról
tudtam, ami az országban folyt
és kifecsegttem a részleteket.
Aki ezt teszi: bűnös, adatszolgá-
latást végez.

Kopcsay De hát bárki figyelemmel kísérheti
az építkezéseket!

Patachich De ha beszél is róla: már adatokat
szolgáltatott. Érted?

Kopcsay Borzalmas!

Halmányi Ha nekik is ezt találod mondani:
nem sok jóra számíthatsz.

Szentvári Nincs bennük irgalom.

Kopcsay Ötvenéves vagyok, a legszebb éveim
elfecséreltem. A fasizmus sem volt
kiméletes hozzám. Mi jöhet még ezu-
tán? Letartóztatásom előtt két hóna-
pár nőültem, azt hittem van még
néhány évem az emberi életre. De
tévedtem. Hitlekék kiforgatták lé-
nyegéből Nietzsche-t, Schopenhauert
most az ÁVH minden idők leggyaláza-
tosabb erőszakhullámát kelti~~m~~ életre

Kintről mehetelés, ve-
zé~~n~~yszavak.

Halmányi Pszt!... Valamit hallok!... Megint
akasztanak.

A börtönudvaron elítéltet kísérnek
az akasztófához kivégzésre. Minden
begyakorlott, semmi esetlegesség.
Az elítélt nyakára teszik a köte-
let.

Utolsó erejével.

Elítélt I. Barátaim!.. Barátaim!...

Figyeljete~~k~~ rám! Azt üzenem
nektek...

Rezzenestelen arccal.Leköpi.

Hóhér

Te rohadék!

Az elítéltet megfojtja a kötél.

Újra a cellában. Még állnak
a falnál.

Halmányi Uramisten! Mi is sorra^Ykerülünk?

Szentvári Nem vesződnének velünk, ha nekünk
is a kötelet szánnak. Tőlünk akar-
nak valamit, és csak utána...

Kopcsay Mi lesz utána?

Szentvári Azt én sem tudom.

Kopcsay Megígérték nekem, ha jól viselkedem:
írhatok és kaphatok levelet.

Szentvári Naív vagy. Igaz, ezt én is elhittem.
De még egy sort se kaptam.

Kopcsay Totális diktatúra.

Szentvári Rosszabb.

Egy nő, őrnagyi rendfokozatú, a főhad-
nagy és az őrmester jönnek a folyosón.
Lépteik koppanása messzire visszhangzik.

Az elítéltek állnak a falnál.

	Szentvári	Jönnek!
Belépnek.	Főhadnagy	Ezt a napot is megértük!
Az elítéltek felkapják a fejüket, a hang irányába fordulnak.	Örmester	Vissza! Kezeket a falhoz!
Az iratokat nézegeti.	Főhadnagy	Figyeljenek rám! Nem szeretnék mindent kétszer elmondani! Aki a nevét hallja, megfordul, kilép, leveszi a szeméről a kötést és bemutatkozik az őrnagy elvtársnőnek. Foglalkozás, beosztás, tudományos fokozat, s végül hány évre ítélték és miért. Meg vagyok értve?
Nincs válasz.		Helyes. Akkor lássunk hozzá!
Keresgél a papírok között.		Dr. Halmányi Egon!
Az elítélt végrehajtja a parancsot, leemeli a kezét a falról, megfordul, leveszi a kötést. Arcára rémület és félelem ül, amikor meglátja a főhadnagyot.		Vissza!
Hangosabban.		Mondtam, hogy figyeljenek! Így a parasztasszonyok lépnek ki a templompadok közül, amikor áldozni indulnak. Ha én a nevet olvasom, maguk

Főhadnagy rávágják: jelen! Aztán leemelik
a kezüket, vigyázba vágják magukat,
hátraarcot csinálnak majd előrelép-
nek! Világos? Halmányi, értette?

Halmányi Értettem!

Főhadnagy Akkor csinálja még egyszer!

Halmányi Igenis.

Sétál a cellában. Kínéz
az ablakon.

Főhadnagy Örülök, igazán örülök, hogy ilyen
készségesek!

A börtönudvaron egy másik

elítélt kivégzése folyik. Elítélt II.

Nem akarok meghalni! Segítség!...

Segítsetek!... Ártatlan vagyok!

Segítsetek!

A főhadnagy szemrebbenés nélkül nézte a jelenetet. Megfordul és elüvölti magát.

Főhadnagy Halmányi Egon!

Halmányi Jelen!

Főhadnagy Lépjen ki!

Halmányi Parancs!

Megfelelően hajtja végre a parancsot.

Okleveles építész, akadémikus, tanszékvezető egyetemi tanár, az oxfordi egyetem díszdoktora, tizenöt év adatszolgáltatásért, hazaárulásért.

Főhadnagy Dr. Patachich Tihamér!

Patachich Jelen!

Főhadnagy Lépjen ki!

Patachich Parancs!

Kilép.

Okleveles építész, vezérkari tábornok, egyetemi doktor, tíz év adatszolgáltatásért, hazaárulásért.

Főhadnagy Dr. Kopcsay Béla!

Lépjen ki!

Csend.

Csend. Az udvarról kivégzés hangjai szűrődnek be.

A börtönudvaron az elítélt
már az emelvényen áll, nya-
kán a kötél.

Elítélt III. Bajtársaim! A kisfiam még csak
két éves! Ha valaki élve kijut
innen: nevelje fel a gZermekeme
Isten óvjon titeket!

	Főhadnagy	Lépjen ki!
Kopcsay leveszi a kötést.		Nos?
Csend.		El tudom mondani én is. Dr. Kopcsay Béla, út-, vasútmérnök, vezérigazgató, katonai tanácsadó, akadémiai doktor, adatszolgáltatásért, hazaárulásért: kötél általi halál.
Kopcsay fölemeli a fejét		Tudom, rágalmazok!
Keresgél az iratok között.		Dr. Szentvári Emil!
	Szentvári	Jelen!
	Főhadnagy	Lépjen ki!
	Szentvári	Parancs!
Kilép.		Kultúrmérnök, akadémikus, címzetes egyetemi tanár, a Harvard és a Sorbonne díszdoktora, tizenöt év adatszolgáltatásért, hazaárulásért.
	Kopcsay	Ó, Istenem!
	Főhadnagy	Kopcsay, kuss! Akkor beszéljen, amikor kérdezem! Értve vagyok?
Járkál.		Nem úri kaszinó ez, ahová csak úgy betértek az urak! Szervusz, Emil bátyám! Hogy vagy, kérlek? Parancsolsz egy szívert?
	Patachich	Emil! Drága barátom!
	Főhadnagy	Pofa be, Patachich! Maga is csak akkor dumáljon, ha utasítom rá! Meg vagyok értve?

	Patachich	Nehezen, főhadnagy. Én utasítást általában adtam és nem kaptam.
Nevetés.	Főhadnagy	Elég! Befejezni!
Járkál.		Együtt a csapat! Nagyszerű! Újra találkoztunk. Már azt hitték, hogy megszabadultak tőlem. Aki ezt gondolta: tévedett!
Az őrmesternek.		Vegye le róluk a bilincseket!
	Őrmester	Parancs!
Leveszi a bilincseket.	Főhadnagy	A feladat első részét megoldottuk. Most elmondom a további teendőket.
Hátrál, távolról szemléli a rabokat.		Kiváló! Tudóskáim! Figyeljenek rám! Maguk a mai naptól: hazaárulók, tehát elítéltek. Mérnöki Tervező Irodánk munkatársai.
Patachich, Szentvári, Halmányi megdöbbennek.		Nem fejeztem be! Maguk a mai naptól kímélő börtönkörülmények között folytatják civil foglalkozásukat, kutató és tervező munkájukat.
	Patachich	De hát hol? A tervezéshez hely kell, eszközök...
	Főhadnagy	Lesz az is, nagyokos! Meglátja!
Int az őrmesternek, hogy menjen előre.		

Sötét folyosókon vezetik az
elítélteket. Fegyveres őrök
nyitják, zárják a rácsos
ajtókat. Belépnek egy vas-
ajtón.

Elégedetten. Főhadnagy Ez lenne az!

A tágas cellában tervezőasztalok, székek, lámpák, íróeszközök, kartonlapok, papírok, világos ablakok.

Erre gondolt, Patachich?

Csodálkozva. Patachich Valami hasonlóra.

A főhadnagy int az őrmesternek, hogy húzza el a függönyt. Az őrmester szó nélkül húzza el a függönyt, s a cella függönnyel leválasztott térfelén négy ágy, asztal és padok találhatók.

Főhadnagy Itt lehet pihenni. Van még kérdés?

Szentvári Mit értett kímélő börtönkörülményeken?

Nevetés.

Főhadnagy Azt, többek között, hogy az ilyen heherészésért mostantól nem rúgok a heréjük közé.

Szentvári Én komolyan gondoltam a kérdést, főhadnagy.

Főhadnagy Helyesen tette, hogy komolyan gondolta, Szentvárikám, mert maga Kopcsával közösen a mai naptól a kultúrmérnöki teendők szakértője. Halmányi az építészeté. Patachich a gépészet felelőse. Meg vagyok értve?

Csend.

Főhadnagy Meg vagyok értve?

Csend

Szentvári Várom a választ, főhadnagy! A kímélő
börtönkörülményekről.

Főhadnagy Az őrség nem zaklakhatja magukat,
nem ellenőrizheti a munkájukat, be-
sem léphetnek ide. Az őrmester is
most van itt utoljára . Az őrség
feladata csupán az, hogy maguk en-
gedély nélkül innen ne távozzanak.
Az őrség kint a folyosón teljesít
szolgálatot. Nincs kötött munkaidő,
maguknak a feladatokat kell elvégezni,
hog~~y~~ azt mikor teszi~~g~~: az magánügy.
Határidőre kész legyen, az a lényeg!
Aki akar, ebéd után le is ~~de~~ lehet.
Ébresztő reggel hétkor, mosakodás
itt a cellában, takarítás, utána reg-
geli. Megfogják a csajkájukat, kísétál-
nak a tálalóba, ott gróf Eszterházy
adagolja maguknak az ételt, ami~~ide~~
visszahoznak és itt fogyasztják el.
A csajkákat és az evőeszközt el is
mosogatják. Hetenként egyszer nagy-
fürdés a zuhanyozóban. Munkájukért
fizetünk, keresetükből fedezzük az

	Főhadnagy	ellátásukat. Alkalmanként premizálásra is sor kerülhet, és ezért a pénzért cigarettát rendelhetnek. Ami a fizikai igénybevételt illeti, az egyenlő a semmivel. Kizárólag kondicionáló jellegű a napi egyórás séta és futás az udvaron. Akinek szökési ingere támad, most gyorsan nézzen ki az ablakon, s láthatja a háromméteres falakat, az őrtornyokat, a géppuskákat. Nincs értelme a szökésnek.
Kinéz az ablakon.	Patachich	Ez igaz.
	Főhadnagy	A legnagyobb beruházásainkat fogják tervezni!
Kimegy.		
	Szentvári	Kimélő börtönkörülmények!
Patachich leül az egyik ágyra.	Patachich	Kényelmesebb, mint a bányában a priccs.
Felindultan.	Halmányi	Nem akarom! Nem! Nem! Elég volt! Elég! Hagyjanak békén! Elegem volt az erőszakból! Hagyjanak békén!
Az ablakhoz megy, kinyitja.		Engedjenek ki! Elmegyek innen! Engedjenek ki!
Belép a főhadnagy	Főhadnagy	Szellőztetünk?
Becsukja az ablakot, kulcsot vesz elő.		Tudóskálm, most pedig kinyitom a

Főhadnagy tálalót. Még nem is dolgoztak, de
már enni kapnak. Reggeli, ebéd,
vacsora előtt én nyitom ki a tálalót,
és vasárnap a fürdőt. A budi és a
könyvtár állandóan nyitva van.
Oda bármikor mehetnek.

Mutatja.

Ez itt az én szobám. Aki beteszi ide
a lábát, azt elevenen megnyúzom!

Kinyitja a tálalót.

Fogják a csajkákat és sorakozó!
Eszterházy már várja magukat.

Kimegy.

Patachich Ha megint lencsefőzelék lesz, kiborítom
az udvarra!

Halmányinak Kopcsay.

Kopcsay Te nem ebédelsz?

Halmányi Megyek.

A tálalóban. Eszterházy szótlanul
adagolja az ételt.

Szentvári Ez pedig az, lencsefőzelék a
javából, a'la ÁVH.

Cellájukban az asztalnál

ülnek.

Patachich Nem vagyok válogatós, de ez már undorító! Reggel rántottleves, délből lencsefőzelék, este hitlerszalonna. És azt akarják, hogy dolgozzunk

Szentvári Nem tudom, hogy képzelik!

Kopcsay Munkavezető voltam a bányában, ott legalább ehető kosztot éltünk.

Halmányi Téged is elvittek? Azt hittem ez az élmény csak hármunknak adatott meg.

Kopcsay Egy évet húztam le.

Halmányi Úgy nézel ki mégis, mint egy civil. Öltöny, zsebóra. Szivar nincs nálad véletlenül?

Kopcsay Van.

Szivart vesz elő.

Parancsoljatok!

Patachich A mindenit!

Szentvári Köszönöm.

Tűzet ad.

Kopcsay Gyűjtsunk rá!

Szentvári Hol szerezted?

Kopcsay Amikor a bányából idehoztak, visszatartak a ruhámat. Képzeljétek, a zakómból nem tűnt el semmi!

Patachich Így már egészen más! Ebéd és egy szivar. Ha teát is ihatnék, munkáról is lehetne szó.

Szentvári Kávé, barátaim, kávé, gőzölgő fekete! Mit szólnátok hozzá?

Halmányi Soha nem felejttem el azt a délutánt,
amikor, Oxfordban Sir Arthur Macmillan...

Barokk könyvtárszoba, régi
és ritka könyvekkel. Halmányi,
Macmillan, a felesége és még
egy tudós ülnek körbe az asztalt.
Halmányi hangját halljuk, de a
jelenet mégsem némajáték. Halk
zene szól a könyvtárszobában.
Barokk zene. A zajokat halljuk.

Halmányi
hangja

Mindazt látjuk, amit Halmányi
elmesél.

...a szanszkrit nyelvek professzorának könyvtárszobájában egy igazi teaceremóniát ültünk végig. A professzor, a felesége, meg egy tudós és én. A szobapincér belépett a könyvtárba, egy barokk ezüstkannában forró vizet hozott, s a teáskannába öntve leforrázta a teafüvet. Majd felkavarta, vánt, s amikor a kinyílt tealevelek leüllepdedtek a kanna aljára: Wedgewood csészékbe töltötte az illatos Twinning's Orange Pekoe-t. A professzor és a felesége tejet is kértek hozzá. A pincér apró teasüteményeket szolgáltat fel, meggyújtotta a gyertyákat és távozott. A süteményből mindhárman vettek, a professzor vaját,

Halmányi dzsemet is kent rá, tejszinhabot
hangja és majszolni kezdte. Közben kortyolt
a teájából.

Újra a cellában, ülnek
az asztal körül.

Kopcsay

Élni tudni kell! S nekünk az élethez
most minden feltétel megadatott.

Patachich, Szentvári nevet-
nek.

Ingerülten.

Halmányi

Tudod, mi vagy te? Provokátor! Besúgó!
Tégla! Beépítettek, hogy megfigyelj
minket!

Patachich

Ugyan, Egon!

Kopcsay

Nézd, lehet, hogy évekig itt leszünk
együtt, jobb ha már most megbarátkozol
a gondolattal és elfelejted ezeket
a rémképeket!

Belép az őrnagy és a főhadnagy.

Az őrnagy kezében iratok és
csomagok.

Főhadnagy

Mit látok, uraim! Szivarra is telik?...

Járkál.

Az elvtársnő irodánk mérnöke. Rend-
fokozata: őrnagy.

Az elítéltek felállnak.

Őrnagy

Maradjanak ülve! Itt mérnök vagyok
és nem tiszt. Dr. Patachich Tihamér!

Patachich

Parancsoljon!

Atad Patachichnak egy
dossziét.

Őrnagy

Az első munkája. Megtalálja a terep-
felvételeket, térképeket és a szük-
séges dokumentációt. Készítse el a

Örnagy leírt gépgyár gépészeti tervét és
 műleírását! Vegye át, itt írja alá!
 Köszönöm.
 Patachich aláírja.
 Dr. Szentvári Emil!
 Szentvárihoz fordul.
 Dr. Kopcsay Bélával közösen kidolgozzák
 Átad egy dossziét. katonai repülőtereink teljes rekonsztruk-
 ciós tervét.
 Kopcsaynak. Szentvári Most már érted miről van szó?
 Kopcsay Én nem veszem át, nem írok alá sem-
 mit!
 Örnagy Dehogynem!
 Halmányihoz fordul. Dr. Halmányi Egon! Építészfeladatot
 Átad egy dossziét. kap. Kórházat tervez a mellékelt
 tereptanulmányok alapján! Világos a
 feladat?
 Halmányi Nem egészen.
 Örnagy Mi a gondja? Avasson bele!
 Halmányi A tervezőmunkához nemcsak asztal kell
 és rajzeszközök...
 Örnagy Hanem?
 Halmányi Szakkönyvek, konzultációs lehetőség
 szakértőkkel...
 Örnagy Ne sorolja, estig itt állhatok!...
 Tudományos szakkönyvtárat itt a cella
 mellett alakítottunk ki. Megtalálhat-
 ják a legfontosabb szakirodalmat. A

- Örnagy kézikönyvtárban szótárak, segédkönyvek, a kéziratárban pedig ugyanaz a dokumentáció, amit kint használtak.
- Halmányi És ha külföldről kell valami?
- Örnagy Könyvtárközi kölcsönzéssel a világ bármelyik szakkönyvtárából beszerezzük a kért szakirodalmat, egy héten belül. Kéréseikkel Aczél Györgyhez forduljanak, ő a könyvtár vezetője.
- Főhadnagy Aczél György ugyanolyan mocskos hazaáruló, mint maguk, csak személyével sorainkat tisztítottuk meg.
- Örnagy Aczél fordít is. Ha külföldi szakirodalmat kérnek: lefordítja vagy lefordíttatja az irányítása alá tartozó fordítócsoprtal.
- Főhadnagy A könyvtárat bármikor látogathatják. Szabad mozgást biztosítok a mai naptól.
- Örnagy Felvehetik a kapcsolatot a fordítókkal és intézetünk valamennyi munkatársával.
- Patachich Szakmai továbbképzés?
- Örnagy Figyeljék a szakirodalmat, olvassák a folyóiratokat. Külömben meg úgyis tudnak mindent, ezért vannak itt.
- Halmányi Találkoznunk kellene néha a megrendelővel is. Tereptanulmányokat kell végeznünk, s talán még külföldi szakértőkkel

Egyetértés, helyeslés.

Halmányi is konzultálnunk kell.

Órnagy Én vagyok a megrendelő, velem gyakran fognak találkozni. Munkájukat egyébként a kiadott feladatokhoz mellékelte tereprajzok alapján is elvégezhetik. Külföldiekkel történő szakmai konzultáció, ha nagyon indokolt: engedélyezhető.

Főhadnagy Ilyen találkozóra kizárólag az elhárítás parancsnokának jelenlétében kerülhet sor. Értve vagyok?...Örülök, igazán örülök. Szeretem, amikor megértnek...

Járkál. December, ^{van} ha nem tudnák! Lassan itt a karácsony. Készülhetnek rá. Ha rendesen dolgoznak, megengedem, hogy megünnepeljek.

Kopcsay Hogy képzelik kávé, tea, cigaretta nélkül a munkát?

Órnagy Hoztam maguknak mindent.

Kinyitja az egyik csomagot.

Tessék. Ezt most ajándékba. Legközelebb már csak bér ellenében. Kezdenek hozzá a munkához! Majd benézek. A viszontlátásra.

Kimennek. Kopcsay teát vesz elő.

Kopcsay Ki kér teát?

Mindenki kér.

Felteszem a vizet.

Patachich Nézzük meg addig a könyvtárat!

Kimennek. Kopcsay vizet forral, rendet rak.

A börtönkönyvtárban Patachich,
Szentvári és Halmányi egy asztal-
nál ülnek, könyveket lapozgatnak.

Rajtuk kívül más elítélteket is
látunk a könyvtárban, valaki
a kézikönyvtárban keresgél, mások
folyóiratokat böngesznek, egy
elítélt a mikrofilm-leolvasónál
dolgozik. Aczél György, a könyv-
tár vezetője egy dossziét tesz

Szentváriék asztalára.

Aczél

A Pentagon-jelentés repülőtereink
állapotáról, professzor úr.

Szentvári

Tegezzél nyugodtan.

Kezet nyújt.

Szervusz.

Aczél

Szervusz. Ha bármiben segíthetek
Nektek, csak szóljatok.

Szentvári

Köszönöm.

Kopcsay a cellában forró
vizet önt a teafűre. Belép
az őrnagy és a főhadnagy.

Őrnagy Kopcsay, miért hozták be?

Kopcsay Nem tudom.

Őrnagy Kellemetlen. Voltak barátai, akik
szervezkedésben részt vettek?

Kopcsay Nem.

Őrnagy Szóval nem. Valamelyik pártnak tagja
volt?

Kopcsay Nem.

Főhadnagy Én a harmadik demnél meg szoktam unni
a hazudozást! Értve vagyok?! De ma jó
napom van. Kap még egy lehetőséget...
Miért hozták be?

Kopcsay Egy éve kérdezik. Nem tudom.

Főhadnagy Kár. Akkor rakjon ide ki mindent az
asztalra, ami csak magánál van! Meg
vagyok értve?

Kopcsay Igen.

Főhadnagy Örülök, őszintén mondom: örülök. Sze-
retem, amikor megértenek, boldog vagyok,
igazán boldog, amikor látom, felfogják,
hogy vannak eszközeink, amikkel szóra
bírhadjuk magukat.

Érezni, hogy szeretlek
hallgatni a saját hang-
ját.

Kopcsay az asztalra rakja
személyes tárgyait: zsebóra,
cigaretta, gyufa, toll, irat-
tárcsa, zsebkendő, jeggyűrű,

pecsétgyűrű...

Főhadnagy Aranyóra, ezüstartca!

Szünet után, hang-
nemet vált.

Vetközzön le!

Kopcsay leveti a zakóját,
mellényét, nyakkendőjét,
inget és a főhadnagyra néz.

Tovább!

Leveti a trikóját, a nad-
rágját, végül a zokniját
is. Erős, kisportolt fér-
fi.

Fujj! ... Az alsónadrágot...

Kopcsay a főhadnagyra néz.
Összeszedi Kopcsay ruháit
és kimegy.

... hagyja! Még kifordul a belem!

A főhadnagy a folyosón átadja az őrmesternek Kopcsay ruháit.

Főhadnagy Erre már nem lesz szüksége!
Tüntesse el!

Őrmester átveszi a ruhákat.

Őrmester Értettem!

Kopcsay alsónadrágban
áll a visszatérő fő-
hadnagy előtt, aki az
asztalra kitett tárgyak
közül a jeggyűrűt kezdi
nézegetni.

Őrnagy Maga nős?

Kopcsay Igen.

Főhadnagy Végre válaszol! Örülök, igazán örülök.
Meglátja, milyen jól el fogunk majd
beszélgetni!

Cigarettaival kínálja.

Rágyújt?

Kivesz egyet.

Kopcsay Köszönöm.

Tűzet ad.

Főhadnagy Foglaljon helyet! Nézze, most csak be-
szélgetünk.

Kopcsay Értem. Mit akar tőlem?

Főhadnagy Látja, máris visszaélt a bizalmammal!
Kérdezett! Mondtam, hogy itt csak én
kérdőzhetek! Nyomja el azt a cigarettát,
ha velem beszél! Rágyújtanak, és mindjárt
azt hiszik, hogy otthon vannak.

Őrnagy Mióta nős?

Kopcsay Letartóztatásom előtt két hónappal
volt az esküvőnk.

Főhadnagy Akkor még turbékoltak.

Kopcsay nem válaszol.

Őrnagy Hol ismerkedtek össze?

Kopcsay A Gellértben. Fájt a lábam, rendszere-
sen jártam a fürdőbe.

Őrnagy Sebesült?

Kopcsay Civilként ért a golyó az utcán.

Órnagy A feleségével ott találkozott a
fürdőben?

Kopcsay Miért fontos ez?

Főhadnagy Ne kérdezősködjön már a jó úris-
tenit az anyjának!

Leköpi Kopcsayt

A kérdésre válaszoljon!

Kopcsay letörli a köpést. Kopcsay Ott.

Főhadnagy Nahát!

Órnagy Kivel ismerkedett még meg a Gellért-
ben?

Kopcsay Nem ismerkedni jártam oda.

Főhadnagy Kivel ismerkedett meg a fürdőben?

Kopcsay Nem tudom... beszélgettem néha...

Órnagy Beszélgetett. És hogy került hozzánk?

Kopcsay Egyik este későn értem haza. Két em-
bert vettem észre, figyelték a villát,
benéztek az ablakokon.

Éjszaka, Kopcsay villája előtt.

Fekete autó áll a ház előtt.

Egy ávós tiszt és egy másik
férfi néznek be a házba az
egyik ablakon. Kopcsay egy fa
mögül figyelni őket.

Ávós tiszt Ez a lakás lenne az.

Párttitkár Gyönyörű!

Ávós tiszt Mikor kell Pestre költöznötök,
titkár elvtárs?

Párttitkár Holnap.

Ávós tiszt Lehet csomagolni!

Kopcsay kihallgat^{sa} folyik a
cellában.

Kopcsay Másnap is láttam őket. Egyszer
csak becsöngettek és a Fő utcába
szállítottak.

Főhadnagy Mégis miért? Az első perctől erre
vagyunk kíváncsiak.

Kicsúszik a száján

Kopcsay Én is.

Főhadnagy Idefigyeljen, Kopcsay! Maga, úgy
látszik, még mindig nem tudja: ~~kivel~~
áll szemben! Eddig nagyon kíméletesen
bántunk magával, de ha ilyen pimaszul
folytatja, le fogom rugdosni a veséit
a helyéről. Meg vagyok értve?

Kopcsay Igen.

Főhadnagy Nahát!... Mondja meg, miért hozták
be! És mára végeztünk is.

Kopcsay Nem tudom.

Főhadnagy Szedje össze a gondolatait!

Kopcsay Szükségük van a munkámra?

Főhadnagy Nem értem a kérdését! Mindig ideges
leszek, ha kérdeznek tőlem. Soha
nem értenek? Itt én kérdezek és
maguk válaszolnak! Mi ebben a föl-
foghatatlan? Olyan neheztem kérdeztem?
Mostantól csakis azon tőri a fejét,
amit kérdeztem! Meg vagyok értve?

Kopognak.

Főhadnagy Tessék!

Belép az őrmester, kezében börtönruha: ing, nadrág, zuhony, bakancs.

A főhadnagy átveszi a ruhákat és becsukja az ajtót.

Itt a szmokingja, vezérigazgató úr! Amíg ezt hordja, legalább azt hiheti, hogy él.

A főhadnagy és az őrnagy távoznak. Kopcsay felöltözik, csészekbe tölti a teát és átviszi a könyvtárba.

Kopcsay a könyvtárban fel-
szolgálja a teát.

Kopcsay Parancsoljatok!

Boldogan.

Halmányi Lehet, hogy mindez csak álom?!

Szentvári Kopcsaynak.

Szentvári Teázás után bemutatom majd neked
a könyvtár vezetőjét és a többi
sorstársunkat.

Csodálkozva.

Kopcsay Micsoda könyvtár! Mindent megszer-
veztek, alapos munka.

Belép az elítéltek cellájába
a főhadnagy, kezében iratok
és két bekeretezett fénykép
vagy festmény: az egyiken
Sztálin, a másikon Rákosi.
A falra akasztja azokat.
Hátrál, s őszinte odaadással
tiszteleg Rákosi arcképe előtt.
Kopcsay jön vissza.

Főhadnagy Magát várom, Kopcsay!

Kopcsay Megint?

Főhadnagy Ezt itt írja alá! Vegye át a
megbízatását!

Kopcsay Nem írok alá semmit!

Főhadnagy Előbb olvassa el!

Kopcsay Minek?

Főhadnagy Olvassa el! Ne kezdje előlről!

Kopcsay átfutja az írást.

A főhadnagy tollat vesz
elő.

Irja alá!

Kopcsay Nem.

Főhadnagy Bármikor végrehajthatjuk az íté-
letet.

Kopcsay Blöfföl, főhadnagy. Nem teszik.

Már megtették volna, ha azt akar-

Kopcsay ták volna. De nem tették!

Főhadnagy Kopcsay, ha nem tudnám magáról,
 hogy kicsoda, azt is feltételezhet-
 ném, hogy maga a legrohadtabb fene-
 gyerek, akiről leperegnek az ütések,
 akinek összetörhetik a csontjait,
 akinek kitephetik a haját. Maga
 olyan, mint egy fifikás CIA-ügynök,
 kifürkészi a szándékainkat, főlénk
 kerekedik! Rendben, Kopcsay! Utol-
 jára kérdezem: aláírja önként ezt
 az átvételi elismervényt?

Kopcsay Nem.

Főhadnagy Így is jó, Kopcsay. Maga tudja. De
 ne higgye, hogyha szükségünk is
 lenne magára, hogy csak maga kell
 nekünk, s hogy maga pótolhatatlan.
 Az első menetet megnyerte, ezt be-
 ismerem. De hamarosan négykézláb
 mászik majd elé, s könyörögni fog,
 mint egy kutya, kezét csókol, bármit
 aláír, jegyzőkönyvet, a kivégzését
 kérelmező iratot, sőt önszántából
 fogja magát felhúzni a legelső
 szögre, amit talál. Jegyezze meg,
 amit most hallott! A napot, az
 órát, a percet és a másodpercet,
 mert most követte el élete legnagyobb
 baklövését!

Kilép a cellából.

A folyosón az őrnagy várja
kérdő tekintettel a főhad-
nagyot.

Idegesen.

Főhadnagy

Semmi!

Őrnagy

Akkor kezdhetjük?

Főhadnagy

Igen.

Kopcsay gondterhelten ül az
ágyán, hátradőlve a falnak
támasztja a fejét. Elalszik.
Templomi orgonamuzsika szól.

Templomi esküvő. Kopcsay és a felesége állnak az oltár előtt, a pappal szemben. Halkul az orgonaszó.

Szendey Ilona Isten engem úgy segítjen,
 hogy a jelenlevő Bélát szeretem...
 szeretetből megyek hozzá...
 Isten rendelése szerint...
 az Egyház törvénye szerint..
 és hogy őt el nem hagyom,
 holtomiglan-holtáiglan,
 semmiféle bajában.
 Isten engem úgy segítjen!

Kopcsay Ilona ujjára húzza a gyűrűt.

Halmányi jön vissza a könyvtárból a cellába. Kezében könyvek, iratok. Az íróasztalához megy, jókedvében dudorászik, majd észreveszi Sztálin és Rákosi arcképeit.

Halmányi Már csak ők kellettek a jó közérzetemhez!

Visszajön Patachich, Szentvári is. Könyveket tesznek az íróasztalaikra.

Látjátok?!

Sztálin képére mutat.

His Majesty!

Patachich meghajol Rákosi képe előtt.

Patachich Felség!

Szentvári Uram, teljesítse utolsó kívánságom: fordítsa el a fejét, mert nem tudom nézni!

Valamennien nevetnek,

Kopcsay felébred.

Halmányi Erre még ifjú barátunk is fölébredt, hogy ő is köszöntse öminenciáját, az adai herceget.

Kopcsay Hűséges alattvaló vagyok, mint tudják az urak, kiváltképp, mióta halálra ítélték.

Nézi Rákosit.

Halmányi Reinkarnáció után vajon mivé alakul majd át a lelked? Bélféreggé? Plócává?

	Patachich	Polippá?
	Szentvári	Viperáva?
	Kopcsay	Svábbogárrá?
Halmányi hangnemet váltva.	Halmányi	Mózesnek fia, népemnek gyermeke. láttad-e mikor fogantál, érezted megtestesülésed? S ott leszel-e a pillanatnál, amikor elér a véged? Amikor vagy, azt életnek nevezik, s ha nem: az a halál. Vannak, akik ezt hiszik, de vannak aki nem: úgy ám! Ha vagy: az a halál, s ha nem: az élet! Különbség csak a szóban, vajon mi az, mit még te is értes:
Megvetően.		
Belép a főhadnagy.	Főhadnagy	Vacsora! Gyerünk, gyerünk!
■Kinyitja a tálalót, az elítéltek kimennek a csajkájukkal, visszatér- nek, a főhadnagy bezárja az ajtót és kimegy. Az elítéltek szótlanul maj- szolják az ételt. Patachich szólal meg.	Patachich	Megint hitlerszalonna.

A börtönudvaron. Körbe futnak az
elítéltek, nagyon sokan vannak.
Szentváriék egymás mögött, de
Halmányi nincs közöttük.

Örmester Szaporán! Szaporán! Teljesen el-
puhulnak az íróasztalok mellett!
Nő sehol, maguk meg csak döglenek,
henyélnek! Úgy elhíznak, hogy a jó
kurva édesanyjuk se ismerne maguk-
ra, méltóságos uraim. Gyerünk!
Aczél, nekem ne lazsaljon!
Igyekezzünk! Mozgás! Mozgás!
Kopcsay, lépjen vissza a körbe!
Elég! Séta indul! Körbenjárás!

Unottan engedelmeskednek,
körbe-körbe sétálnak. Szent-
váriék egy-egy pillantást
vetnek a szomszéd udvarban
magányosan sétáló férfira.
Patachichtól kérdezi.

Kopcsay Nem tudod, ki lehet?

Patachich ~~szaporán~~ Ő?

Közelebb lép a kerítéshez.

Kopcsay Igen.

Patachich Ismerős az arca...

Kopcsay Gondolkodj!

Patachich Ki lehet?

Kopcsay Nagyon kíváncsi vagyok.

Patachich Fontos neked valamiért?

Kopcsay Különös, hogy mindig egyedül

Kopcsay sétál.

Patachich Láttam már valahol.

Kopcsay Megkérdezen Emiltől.

Szól neki. Emil!

Szentvári Mi történt? Egon nem jött még vissza?

Kopcsay Nem. A magányos férfit figyeljük. Nem ismered véletlenül?

Közelebb lép a kerítéshez. Szentvári Nem tudom... mostanában olyan rosszul látok...

Patachich Teljesen egyformák vagyunk ebben a börtönegyenruhában.

Szentvári Megvan! Tudom... Szentséges ég! Tudjátok, hogy kicsoda?

Kopcsay Mond már!

Szentvári Mindszenty!

Patachich A biboros! Ezért volt olyan ismerős!

.

Halmányi a cellában a főhadnagy
ajtájánál hallgatózik.

A főhadnagy irodája. Kényelmesen berendezett szoba, az asztalon déligyümölcsök, italok. A főhadnagy az őrnaggyal beszélget. Érezhető, hogy közel állnak egymáshoz.

Főhadnagy És Rákosi elvtárs személyesen tájékoztatta Péter Gábor elvtársat az angolok kéréséről.

Őrnagy Honnan tudják az imperialisták, hogy Halmányi nálunk van?!

Főhadnagy Itt mindenki potenciális kém. Az egész ország egy fasizta csőcselék. Kűszöbön a harmadik világháború, persze a mi hírszerzőink se kezdők. A szovjet elvtársaktól már megtudták, hogy az angol külügy valamilyen Limber és Tajmsz nevű imperialistákat akarnak a nyakunkra küldeni.

Őrnagy És Rákosi elvtárs beengedi őket?!

Halmanyi feszülten figyel.

A főhadnagy irodája.

Főhadnagy

Rákosi elvtárs még nem döntött.

Várja Moszkvától az utasítást.

Őrnagy

Te mindent tudsz.

Megcsókolja a főhadnagyot. Főhadnagy

Péter Gábor elvtárstól. Kedvel engem. Azt is megígérte, hogy a jövő héten beköltözhethetünk egy megüresedő, berendezett rózsadombi villába.

Ujjongva.

Őrnagy

És ezt csak most mondod!

A főhadnagy nyakába ugrik.

Csókoloznak. A főhadnagy feltesz egy lemezt, orosz melódia szól. Vodkát tölt, isznak. Újra csókoloznak. Az őrnagy vetkőzni kezd. Egyenruha nélkül egészen nőies, gyönyörű a teste. Meztelenül táncol. A főhadnagy mohón öleli, csókolgatja.

Halmányi még mindig hallgatozik,
de már csak a zenét hallja.
Bosszankodik és elindul.

Halmányi A fene egye meg!

Az elítéltek még a börtön-
udvaron sétálnak, Kopcsayek

Mindszentyt nézik.

Kopcsay "Öt is itt tartják! Hihetetlen!

Halmányi közeledik.

Patachich Mit akartak tőled?

Halmányi A mérnöknő, éppen most tömi
a főhadnagy, kíváncsi volt, hogy
hol tartok. Sürgős a munka.

Végignéző a társain.

Történt valami?

Kopcsay Semmi... csak...

Halmányi Nos?

Kopcsay Nézd, ott a sétálót!

Halmányi Látom. Mi van vele?

Patachich Mindszenty biboros.

Halmányi Most már értek mindent.

Szentvári Titokzatos vagy.

Halmányi Kiszivároghatott valami külföldre.

Megtudták, hogy mi folyik itt.

Lord Kinley Londonban is tudja
már, hogy engem börtönben tartanak.

Szentvári Miről beszélés?

Patachich Honnan veszed?

Halmányi Oxfordi tudosok aláírásával Kinley
jegyzéket küldött az angol külügyminisz-
tériumon keresztül Rákosinak, hogy enged-
jék be Francis Lindberg doktort és a
Times egyik riporterét és nézzék meg
élek-e még, tegyenek jelentést az

Halmányi oxfordi egyetem díszdoktorának hogylétéről.

Szentvári Miket beszélsz?

Kopcsay Megbolondultál?

Patachich Az őrnagy a kezébe tette a dudáit, s azóta lázálmaid vannak?

Halmányi A főhadnagy szájába tette és most is ott tartja. Kihallgattam őket.

Patachich Kis kukkoló! } Azt hitték lejöttem már
~~Halmányi~~ az udvarra, miután az őrnagy végzett velem. Mindent kihallgattam.

Patachich És? Nagy a parti odabent?

Halmányi Hülye vagy!

Szentvári Vajon beengedik az angolokat?

Halmányi Szerintem igen. Nem mernek Európa szemébe is beleköpni.

Kopcsay, Halmányi dolgoznak a
tervezőasztaloknál, Szentvári
fekszik az ágyában, Patachich
kávét főz.

Mutatja a könyvet. The Hospital
Buildings a címe.

Felül.

Nyújtja a kávét.

Kezébe adja a csészét

Halmányi Aczél Gyuri egészen fantasztikus!

Minden könyvet megszerez, amit
csak akartok! Nézd, Béla, ezt
a Lundi Egyetemi Könyvtárból,
Svédországból kérte.

Kopcsay Eddig nekem is mindent megszerzett.

Patachich Kész a kávé. Emil, felkelsz?

Szentvári Igen.

Patachich Ettől magadhoz térsz.

Szentvári Hol fogjam meg?

Patachich Itt.

Szentvári Alig látok és lehúz az ágy.

Halmányi Ne hagyd el magad. Ha összeroppansz:
mi leszünk a vesztesek. Nézd Bélát,
még arra is képes, hogy szembeszáll-
jon velük.

Szentvári Tisztelen érte, de én már öreg vagyok.
Minek harcoljak? Kiért? A fiam jól
él, ügyvéd New Orleans-ban, nincs
már szüksége rám. Te is egyedül vagy,
tudom, de él még a mamád és vár. Bélá-
ról nem is beszélek. Nős.

Halmányi Tihamért se várja senki.

Patachich Csak azért, mert nincs senkim,
nem adom fel.

Kopcsay Hagyjuk ezt a témát! Ne beszéljünk
az otthoniakról! A gondjainkról, s
hogyan ki miért tudja kevésbé vagy
jobbban elviselni a börtönt. Jó?

Halmányi Miért ne beszélhetnénk róla?

Kopcsay Mert felkavar mindannyujunkat, mert
szétroncsolja az idegeinket! Érted?!

Halmányi Jó, jó! Azért nem kell nekem támadni!
Nem akartam semmi rosszat. Ha úgy
gondolod, jó, akkor ne beszéljünk
a családról többet.

Kopcsay Ne vájkáljunk egymás életében.

Belép a főhadnagy.

Főhadnagy Mi az Szentvári, maga még mindig
kókadozik? Nem szanatórium ez,
ahová arisztokraták üdülni érkeztek.
Keljen föl!

Kopcsay Hagyja békén, főhadnagy. Nem látja,
hogyan nincs jól?

Főhadnagy Nézzünk oda, Kopcsay, a kis hős!

Elveszi a felmosó-
rongyot és Kopcsay
arcába dobja.

Mossa fel a cellát! Disznó! Orvosi
vizit lesz. Azonnal jöveők vissza!

Umegey. Kopcsay takarít.

A hosszú folyosón a főhadnagy
várja a közeledő őrmestert, aki
a doktornőt kíséri. Lépteik
visszhangzanak a börtönfolyo-
són.

A cellában, Kopcsay még
takarít.

Halmányi Orvos, itt?! Ezt nem gondoltam
volna!

Kopcsay Beijedtek.

Halmányi Ugyan mitől félnének ezek?

Kopcsay Te beszéltél az angolokról.

Szentvári Mondd ki nyugodtan! Ha itt meghalok
a börtönben: bajba kerülnek.

Patachich Emil, kérlek, az Isten szerelmére!

Kopcsay Nem erre gondoltam.

Belép a főhadnagy, és
a doktornő: Dr. Hollán
Eszter, börtönruháján
orvosi köpeny. Kezében
orvosi táska, nyakán
fogendoszkóp.

Főhadnagy Tudóskáim! Bemutatom maguknak a
doktornőt. Dr. Hollán Eszter. Elítélt,
mint maguk, Hazaáruló, mint maguk.
De ezt most hagyjuk. Elvégzi a vizsgálatokat. Válaszoljanak a kérdéseire,
mondják el, ha van, egészségükkel kapcsolatos panaszuk. Megértve?... Kopcsay
még maga is érti?... Akkor tegye le
a felmosóröngyöt és húzzon át a
könyvtárba!

Halmányinak, Patachichnak.
Kimennek. A doktornőhöz.

Maguk is!

Kezdje el a vizsgálatot!

Doktornő Kérem, akkor legyen szives és Ön is
távozzon!

Főhadnagy Maga nem utasíthat engem!

Doktornő Most orvos vagyok és nem elítélt.
Távozzon, kérem!

Főhadnagy Tudnom, kell, hogy milyen az állapotuk.

Doktornő Tájékoztatni fogom, de most menjen
kérem!

Főhadnagy Rendben, de ne hogy azt higgye, hogy mi
hatalmat adtunk magának.

Kimegy. Doktornő Megvizsgálom, professzor úr.

Szentvári Érdemes?

Doktornő Gombolja ki kérem a kabátját!

Hallgatja a szívét, a
mellkast.

Sóhajtson! Jó. Mélyebbet!

Méri a vérnyomását.

Mi a panasza?

Szentvári Fáradt vagyok és mégsem tudok aludni.
Akkor alszik el az ember, ha már nem
gondol semmire? Megtehetjük azt, hogy
nem gondolunk semmire?

Doktornő Vegye le kérem a szemüvegét!

Szentvári Most csak fehérség látszik, minden
egyhangú, ez a teljes szabadság.
Mozoghatok, lebeghetek: a fehérség
teljesen megszüntet mindent. De ott
csillogni kezd valami a távolban,
sűrű fehér folyadék ömlik ki egy
csőszerű képződményből. Most rózsá-
színű és kékes színek villóznak a
mozgó sűrűségben, majd elsötétül a
tér, nyomasztó érzést, szorongást

ja az injekciót.

it a könyvtárba.

p

galja

Szentvári hoz magával. Megürült a látszat és csak a semmi maradt utána.

Doktornő Adok egy injekciót.

Szentvári Tudnám nélkülözni.

Doktornő Elhiszem. Ez csak erősítő.

Pihennie kell!

Szentvári Itt? Komolyan gondolja?

Doktornő A lehetőségekhez képest, igen. De javasolhatom, hogy vigyék át a kórházba.

Szentvári Ne tegye, kérem. Inkább itt maradok a barátaimmal.

Doktornő Jó, pihenjen!

Ki a következő?

Kopcsay Dr. Kopcsay Béla.

Doktornő Foglaljon helyet. Gondterheltnek látszik.

Kopcsay Van rá okom.

Doktornő Elmondaná nekem.

Kopcsay Régóta azon gondolkodom: mi a bűnöm, miért vagyok itt?

Doktornő Jutott valamire?

Kopcsay Keresve a múltamban egyetlen egy bűn jutott az eszembe.

Doktornő Mi?

Kopcsay Egyedül voltam nagyapám házában.

Kopcsay hangját halljuk,
mindent megjelenik, amiről
mesél. De amit látunk, az
mégsem némajáték.

Kopcsay Hatalmas kúria, ahol rengeteg a
látnivaló. Mi mindent lehetett
felkutatni a padláson! Nagypapa
kilovagolt, én a fecskéket né-
zegettem az istállóban. Először
csak integettem a tátogó szájú,
éhes fiókáknak, de ez nem elégítette
ki a kíváncsiságomat, egy bottal
piszkálni kezdtem a fészket, míg
az le nem esett. A madarkák keserve-
sen csiripeltek, szerencsére életben
maradtak. - Mi lesz, ha meglátja
őket a nagyapa? - estem kétségbe,
mert már hallottam a lovak dobo-
gását. Nagypapa megérkezett, a
lovász bevezette a lovakat az
istállóba és... vége. Nagypapa
lehajolt, kezébe vette a szétron-
csórt kis madarkákat. Ujjai véresek
lettek. Rámnézett, megvetően mondta:
- Ezért a bűnödért felelned kell,
fiam! Emlékezz a szavaimra!

Doktornő Bizony, ez igaz, de ami az állapotát
illeti: ön makkegészséges és azt hiszem
teljesen ártatlan is.

Kopcsay feláll. Beküldené kérem a következőt!

Megszólal. Szentvári Bélám! Segítenél nekem? Nem akarok itt
zavarni, inkább a könyvtárban üldögélnék!

Segíti. Kopcsay Állj fel, így, lassan! Jó.

Kimennek, belép Halmányi. Halmányi Dr. Halmányi Egon vagyok.

Doktornő Foglaljon helyet. Van valami panasza?

Halmányi Szörnyűek az álmaim és rosszul alszom.

Doktornő Legutóbb mit álmodott?

Vizsgálja. Halmányi Héber többnyelvű szótár voltam egy könyv-
tár főlöspéldány raktárában.

Doktornő Bizarr.

Halmányi Nem néz teljesen hülyének, ugye?

Doktornő Ellenkezőleg. Foglalkozom lélektannal,
álomfejtéssel. Folytassa, kérem.

Halmányi Főlió méretű, testes könyv voltam.

Halmányi hangját halljuk. Halmányi
Megjelenik mindaz, amit
elmesél. Nem némajáték.

Oxfordban egy professzor vendége
voltam. Átutazóban Londonban, a
British Museum könyvtárának nemzetközi csereosztályán szálltam
meg, sok külföldi kollégával találkoztam. Micsoda környezet!
Légkondicionált raktárak, utazás
mozgóliften. Másnap aztán előkelő
társaságban utaztam Oxfordba. A
város egyetemén, a Bodleian Library
olvasótermében várt rám a professzor.
Azonnal a lakására vitt, s
azután egy hónapig kellemes, figyelmes
társaságot élveztem. Amikor visszatértem a hűvös könyvraktárba,
a polcra. Mellettem a poros állványon
egy filozófia tankönyv búslakodott.
Vizsgálataira készülve valaki állandóan
a strandon olvasgatta, a tűző napra
tette, vizesen ráfeküdt, rátaposott,
homokot szórt rá. Még azt se érte
meg, hogy legalább egy hétre kikerüljön
az olvasótermi kézikönyvtárba.
Nagyon el volt keseredve. Közben
a polc már üresedett, mi következünk.
Mentünk a zúzdába!...

Halmányi a cellában folytatja.

Halmányi Ezt álmodtam. Teljesen reménytelen vagyok?

Doktrónó Valami erősebb izgalom érte az elmúlt napokban?

Halmányi Igen... a telefonhír! Dr. Lindberg! Hát persze!

Doktrónó Az ember általában olyan vágyairól álmodik, melyeket nem tud megvalósítani, hanem elfojtja.

Indul kifelé.

Halmányi Milyen igaza van!

Doktrónó Várjon! Szedje majd ezt a nyugtatót!

Halmányi Köszönöm.

Doktrónó Küldje be kérem a következőt!

Halmányi Már csak a tábornok várakozik.

Doktrónó Akkor őt küldje, köszönöm.

Halmányi kimegy, belép

Patachich. Kezet csókol.

Patachich Kezét csókolom.

Doktrónó Dr. Hollán Eszter vagyok.

Patachich Patachich.

Doktrónó A tábornok úr délvidéki?

Patachich Már csak a név árulkodik a múlttól.

Doktrónó Én Újvidéken születtem, Belgrádban jártam egyetemre, Magyarországra a férjem hozott, de ő már nem él, s én, mint délvidéki: szerintük kém vagyok. Tito láncos kutya, s kirobbanóban a harmadik világháború.

Patachich Az ávó gondolkodása totális paranoia.

Doktronó Bocsanat, én csak fecsegek itt, ahelyett,
hogy Önt megvizsgálnám.

Patachich Szívesen hallgatom. Itt, a börtönben,
csak álmaimban lelek megnyugvást.

Doktronó Miről álmodik?

Patachich Meggyógyítom Emilt.

Doktronó Sajnos, hamarosan megvakul.

Patachich Nincs már segítség?

Doktronó Már késő. Hacsak nem álmodott valamit.

Patachich Igen. Kisfiú váltam ...

Patachich hangját halljuk, Patachich
negelevenednek az álmai,
de a képsor mégsem néma-
játék.

...finom pelyhekben hullt a hó, a
pajkos hópihéek kavarogva-táncolva
szálldogáltak a levegőben. Fehér
bundába bújt a táj, a téli szűcs
meleg prémmel vonta be a háztetőket,
a villanydrókokat és az utakat. Álomba
merültek a kertek és a fák. Én a
kaput lestem, hogy jön-e már a papám.
Nagyon későn ért haza, csak benézett
a szobámba, majd elzárta a puskáját
és már sietett is Miklós bácsihoz,
hogy megnyúzzák a zsákmányt. Tudtuk
Elek barátommal, hogy Miklós bácsi
igazából varázsló. Jártunk is nála.
Megálltunk nádtető's háza előtt, a
hatalmas kert végében. Az ablakon
belesve láttuk a kitömött állatokat:
bagolyt, rókat, siklót. Elekkel si-
került lejutnunk föld alatti palá-
tájába. Napokig jártuk a termeket,
míg végre rátaláltunk a varázsló
szobájára. Egy nagy asztalnál ült,
az asztalon mindenféle üvegedény
és csodaszámszám hevert. Rendel-
tetésüket sejteni se lehetett. A
varázsló megnyomott egy gombot, a
terem mennyezete szétnyílt és az
égbolt teljes pompájával tárult a

Patachich szemünk elé. Aztán egy szerkezet segítségével kéznyújtásnyi közelségbe hozta a csillagokat, s azok ott ragyogtak, csillogtak a szemünk előtt. Végül le is emelt egyet a vakító fényű csillagok közül és az asztalra fektetve vizsgálgatni kezdte. Mindenre képes volt. Elmondta neki: szeretném, ha Emil meggyógyulna. Ha látna és újra dolgozhatna. A ház előtt vár rád egy szán, mondta a varázsló, befogva elé Táltos, mostantól hűséges papipád. Menj, ülj fel a szánra és indulj! Táltos tudja az utat. Előbb Tavasz országába érsz, majd eljutsz az örök Nyár birodalmába. Ott addig menj, amíg be nem érik és nem vágják le a búzákat. Aztán még tovább kell majd menned, dinnyeföldeken és szőlőskerteken kell áthaladnod és akkor egy sötét erdőbe érsz. Ott leled majd meg azt, amit keresel. Elindultunk.

Doktornó csodálattal.

Doktornó Milyen izgalmas, tábornok úr!

Patachich Táltos sebesen, egyre sebesebben
repítette a szánt...

Patachich hangját halljuk.

Megelevenednek a képek.

Patachich ...A fák és a házak, mint apró fehér pontok tűntek el mögöttük. Falvak, városok távolodtak el. Folyók és tavak jégén suhantunk keresztül, didergő fákat és bokrokat hagytunk magunk után, amikor fergeteges szélvihar kerekedett. Fújta a szél a havat, jéghegyeket görgetett a szán elé. Táltos minden erejét összeszedte, de a szán csak lassult, már nem is mozdult. Riadtan néztem körül, s mire föleszméltem, Tavasz országának kellős közepén találtam magam, egy erdőbe értem, ahol elém szökelte egy szarvas. Elindultunk együtt. Mentünk éjjel, nappal, este és reggel. Utunk végeláthatatlan szőlőskerteken és dinnyeföldeken haladt keresztül. A Napforróra sütötte a földet, a Szarvas már alig vonszolta magát, amikor felkiáltottam: Forrás! A gyógyulás kulcsa előtttem hevert a földön. Magamhozvettem egy fenyőágot, mely a vízcseppektől újraéledt. Ezután Emilhez siettem. Becsukta a szemét és hagyta, hogy többször is megerintsem a fenyőággal. Most már mindent látok, köszönöm, mondta Emil.

Újra a cellában. A doktornő

Patachich vállára teszi a

kezet.

Doktornő

Gyönyörű. Egészen belefeledkeztem.

Leveszi a kezét.

Bocsánat... tegye szabaddá a mellkasát

Hallgatja a szívét, a

mellkast.

Rendben, tábornok úr, az egészsége
rendben van.

Patachich

Köszönöm. Látom még?

Doktornő

A professzort minden nap megnézem.

Kezet csókol.

Patachich

Várni fogom, Eszter.

Karácsony este a cellában.
Színes papírból készült dí-
szek, szalagok mindenütt.
Az étkezőasztalon gyertyák
égnek, középen karácsonyfa
áll, az is papírból készült,
mint a díszek. Ünnepi teríték:
tea, fémtányérokon csokoládé.
A karácsonyfa alatt sakktábla,
rajta szépen formázott figurák.
A doktornő és Patachich még
díszítik a cellát. Szentvári
alszik az ágyában. Patachich
a doktornőnek.

Szentvárira néz.

Patachich Köszönöm, hogy elfogadta a
meghívásomat és velünk tölti
az estét.

Doktrono A főhadnagynak köszönje, ne
nekem. Én örömmel jövök bár-
mikor, amikor csak tehetem.
Aggasztó az állapota.

Patachich Az ő korában a börtön: kész
gyilkosság.

Doktrono Csak legyen vége egyszer!

Patachich A bányából is kikerültünk.

Doktrono Mielőtt itt munkába álltak,
elvitték magukat egy kis meg-
figyelésre a föld alá, hogy vi-
selkednek, mint munkavezetők.

Doktornő jól belegondolunk.

Patachich Nem is csodálkozom Emil legyen-
gült szervezetén. Szerencse, hogy
idáig bírta. Sokan bekeőrltek.
Egyik cellatársam csajkájából az
ingébe öntötte az ételt, s onnan
falta, mintha soha nem evett vol-
na. Azt hitte, elveszik tőle.

Leoltja a lámpákat.

Doktornő Hívjuk be a fiúkat!

Néhány lampion ég. Föl-
tesz egy lemezt. Belépnek
a többiek. Megilletődve,
szótlanul állnak az aj-
tóban és a karácsonyfát nézik.

Kopcsay és Halmányi kímelik
Szentvárit az ágyból és az
asztalhoz ültetik.

Szentvári Zene!... Bach!... És milyen szép
a karácsonyfánk! Alma... csokoládé!...

Kopcsay A doktornő csempészte be a gyógyszer-
szállítmánnyal. Téged köszönt vele.

Szentvári Köszönöm.

Halmányi En sakkot készítettem.

A királynőt Szentvári
kezébe adja.

Nézd meg!

Tapogatja.

Szentvári Sakk! Igazi sakk. Papírból kivágva,
összeragasztgatva. A talpa gomb.
Most már sakkozhatunk is.

A rádióra mutat.

Patachich Béla és én rádiót készítettünk.
Ezt is csak papírból, de olyan, mint

Szentvári Kapcsold be, kérlek!

Kopcsay úgy tesz, mintha
bekapcsolná.

Kopcsay Kedves Hallgatóink! A Szabad Európa
Rádió karácsonyi ~~hangversenyét~~ hangversenyét
közvetítjük ^{felvételről} ~~a Zene-~~ a Zene-
akadémiáról.

A Zeneakadémián. Szentvárit látjuk,
az egyik emeleti ^{erkélyülésein} ~~szobákban~~ ül szmoking-
ban. Ugyanazt a Bach-zenét halljuk, me-
lyet a cellában hallgatnak.

Szentvári arcát látjuk, majd

a doktornő szólal meg.

Doktornő

Ez pedig az én meglepetésem.

Egy könyv, professzor úr.

Cserépfalvy kiadása.

Nézi a szerző nevét.

Szentvári

Radnóti Miklós!

Lapozgatja a könyvet,

s olvasni kezd, egészen

közel téve szeméhez a kö-

tetet.

Nem tudhatom, hogy másnak e
tájéka mit jelent, nekem szülő-
házam itt e lángoktól ölelt kis
ország, messzeringó gyermekkorom
világa.

Szentvári arcát látjuk, majd
halljuk, amint mondja tovább
a verset, közben Magyarország
tájai, képei elevenednek meg;
szentmise a Szent István Ba-
zilikában, a Parlament, a Margitsziget,
a Halászbástya, a Mátyás-templom,
Sopron utcái, hazai tájak, a
Hortobágy és a délibáb, folyók,
vizek, a Balaton.

Belőle nőttem én, mint fatörzsből
gyöngye ága s remélem, testem is majd
e földbe süpped el. Itthon vagyok, s
ha néha lábamhoz térdepel egy-egy
bokor, nevét is, virágát is tudom,
tudom, hogy ^{merre mennek,} kik mennek az úton, s
tudom, hogy mit jelenthet egy nyári
alkonyon a házfalakról csorgó, vörös-
lő fájdalom. Ki gépen száll fölébe
annak térkép e táj, s nem tudja,
hol lakott itt Vörösmarty Mihály;
annak mit rejt e térkép? gyárat s
vad laktanyát, de nekem szöcskét,
ökröt, tornyot, szelíd tanyát; az
gyárat lát a látcsőn és szántófölde-
ket, míg én a dolgozót is, ki dol-
gaért remeg, erdőt, fűttyős gyümölcsöst,
szőlőt és sírokat, a sírok közt
anyókat, ki halkán sírogat, s mi
fönről pusztítandó vasút, vagy
gyárüzem, az bakterház s a bakter
előtte áll s üzen, piros zászló
kezeiben, körötte sok gyerek, s a
gyárak udvarában komondor hempereg,

Szentvári hangja és ott a park, a régi szerelmek
lábnyoma, a csókok íze számban
hol méz, hol áfonya, s az iskolába
menvén, a járda peremén, hogy ne
feleljek aznap, egy kőre léptem
én, ím itt e kő, de föntől e
kő se látható, nincs műszer,
mellyel mindez jól megmutatható.
Hisz bűnösök vagyunk mi, akár a
többi nép, s tudjuk miben vét-
keztünk, mikor hol és mikép,
de élnek dolgozók itt, költők
is büntelen, és csecsszopók, akik-
ben megnő az értelem, világít
bennük, őrzik, sötét pincékbe
bújva, míg jelt nem ír hazánkra
a béke ujja, s fojtott szavunkra
friss szóval ők felelnek
Nagy szárnyadat borítsd ránk
virrasztó éji felleget.

Szentvári majd a többiek
arcát látjuk ismét, még
szól a zene a cellában.
Belép a főhadnagy, a le-
mezjátszóhoz siet, leemeli
a hanglemezt, kinyitja az
ablakot és kibodja.

Főhadnagy Elég volt ebből!

Kopcsay Népzene nincs, főhadnagy.

Főhadnagy Fogja be a pofáját! Magáért jöttem,
hogy beváltsam az ígéretemet.

Kopcsay Értem.

Főhadnagy Jöjjön velem!

Kopcsay Megyek.

Társai felállnak, rémült
tekintettel nézik a tá-
vozó Kopcsayt.

1. rész vége

Kopcsayt katonák kísérik.

Követi őket a főhadnagy.

Mielőtt kilépnének az udvarra:

megbilincselik. Majd kivezetik

az udvarra,

Decemberi este, dermedő a hideg,
a katonák is fáznak. Sötét van.
Kopcsay észre sem veszi az akasz-
tófát, csak amikor egészen közel
érnek hozzá.

Főhadnagy Halálra ítéltük, Kopcsay!

Kopcsay nem válaszol.

Egy szava sincs?

Kopcsay nem szólal meg.

Szerencsétlen!

Gyomorszájon rúgja Kopcsayt,
az elítélt elterül a földön.
Kopcsay feláll. A főhadnagy az
őrmestert uasítja.

Álljon fel!

Ne dideregjen itt, kísérje
föl ezt az átkozottat a kötél
alá. Enn~~nek~~ bosszúságot ember
nekem még nem okozott, mint
ez a szemét!... Vetkőztessék
le!

A hóhér félmeztelenre vetkőzteti
Kopcsayt, nyakára helyezi a kö-
telet és megfeszíti.

Nincs semmi mondanivalója,
Kopcsay. Itt mindig kiabálni
szóltak valamit.

Kopcsay keményen hallgat.

Így is jó!

Leköpi Kopcsayt, sarkon fordul,
és az őrmesterrel együtt távoznak.

Kopcsay áll ott félmeztelenül a
dermesztő hidegben, nyakán a
feszülő kötéllel. A hóhér
szótlanul nézi, csak áll és vacog
a hidegben. Végre visszajön az
őrmester, leveteti Kopcsayról a
kötelet és visszkíséri az össze-
fagyott embert az épületbe.

Az őrmester sötét, alagsori pince-
folyásokon vezeti Kopcsayt. Benyit
egy helységbe, ahol a főhadnagy vár-
ja őket.

Szűk helyiség, egy asztali
lámpa ég.

Főhadnagy Itt a megbízása.

Kopcsay Nem kívánom aláírni.

Főhadnagy Nem is kértem rá. Emlékszik: azt
mondtam, maga fog könyörögni, hogy
aláírhasssa.

Borítékot vesz elő, abból
fényképeket.

Üljön le! Nézze meg ezeket a fényke-
peket!

Kopcsay Mit akar ezekkel a képekkel?

Főhadnagy Láttá már ezt a gyermeket?

Kopcsay Nem. Soha.

~~Főhadnagy~~ Jó. Akkor most én kimegyek és maga
de majd meglátja...

Kopcsay néz utána,
próbálja magát föl-
melegíteni, majd az
asztalra borul, hogy
pihenjen egy kicsit.
Egy eltelt nő lépbe.
Kopcsayhoz lép, a
lámpa fénye megvilá-
gítja az arcát. Ő
Kopcsay felesége,
Szendey Ilona. Kezébe
veszi a fényképeket,

sirva fakad.

Ilona Kislányom! Editkém!

Kopcsay fölkapja a fejét.

Kopcsay Ilona!

Megismeri a férjét.

Ilona Béla!

Megölelik egymást.

Kopcsay Neked ismerős a kép?

Fojtogatja a sírás.

Ilona Ó, mi ... gyermekünk... Amikor elvittek,
az ötödik hétben voltam.

Kopcsay Hol van most a kislány?

Ilona Nem tudom. Intézetben valahol.

Most látszik először

megtörve.

Kopcsay Hol? Mit mondtál, hol?

Ilona Fél éve, körülbelül fél éve már, éppen
elműlt egy éves, amikor értem jöttek.
A villába egy párttitkár költözött,
Editkét elvették tőlem, engem börtönbe
zártak.

Kopcsay Ó, én felelőtlen hülye!... De hát a
kicsi... Őt miért?

Ilona Hazaáruló gyermeke is hazaáruló lesz,
ezt mondták.

Kopcsay Értem, már mindent értek. Miattam van
az egész.

Ilona Annyit izgultam miattad. Él-e? Hol
vagy? A tejem is elapadt.

Kopcsay Drágám!

Megöleli a feleségét.

Ilona Jól vagy?

Kopcsay Igen.

Ilona Megkínoztak?

Kopcsay Nem, nem bántottak, drágám.

Újra megöleli a feleségét. Belép a főhadnagy.

Főhadnagy Nocsak, az ifjú házasok!

Kopcsay elengedi a feleségét.

Házaseletről nem volt szó, csak egy kis szentesti találkáról.

Megfűgja Szendeyt és kivezeti. Kifelé utasítást ad.

Elvihetik!

Ilona még visszanez. Becsukódik az ajtó.

Mára ennyi, Kopcsay.

Összeszedi a fényképeket.

Jó képek, igaz? De nem hagyom itt magának.

Kopcsay remeg az idegeségtől.

Kopcsay Mi a szándéka velem, főhadnagy?

Főhadnagy Karácsony este van, megyek haza.

Magát bezáratom egy sötétzárkába.

A bűntársai ünnepelnek, maga csak csinálná a feszültséget: elmondaná min történt, hogy találkozott a feleségével, meg a többi. Ki tudja mire vetemednének? Maga különcellát kap, jó sötétet, maga egy patkány úgylis, egy undorító állat, hazaáruló százlábú.

Kopcsay Ha aláírom a megbízást: megváltom a feleségemet és a gyermekemet?

Főhadnagy Gratulálok! De ez nagyon lassan ment,
Kopcsay. Maga miatt majdnem kitettek
a rózsadombi villámból. Lassan magával
foglalkozik mindenki.

Kopcsay Szabadlábra helyezik a feleségemet,
hogyan felnevelhesse a kislányunkat!

Főhadnagy Ahogy így elnéztem, nem sokáig bírja
a börtönt.

Kopcsay Engedjék szabadon, adják vissza a
gyermeket, s akkor aláírom a munka-
szerződést.

Főhadnagy Mit akar? Az udvaron várja az akasztó-
fa?

Kopcsay Értem. Mondja meg a főnökeinek, aláírom
a papírjaikat, tervezem a repülőtereiket

Főhadnagy Most már ilyen sürgős?

Kopcsay Közvetítse a feltételeimet!

Főhadnagy Nincs abban a helyzetben, hogy feltéte-
leket szabjon!

Kopcsay Bemutatják nekem a feleségem szabaduló
levelét, kislányom nevelőintézetből
történő elbocsátásának okiratát és fe-
leségem személyi igazolványát. Legyen
lakása, munkahelye, keresete. Ha ezeket
látom, aláírom a tetves papírjaikat.
Mondja meg nekik, hogy nincs más alter-
natíva.

Főhadnagy Gondolja?

Kopcsay Tudom. Ott lógnék kint a kötélén.

Kopcsayt sötét labirintusokon keresztül vezetik a magánzárkába. Belökik a cellába és rázárják az ajtót.

Kopcsay a sötétzárkában fölmászik
az ágyra és rezzenéstelen arccal
sokáig néz a semmibe.

A közös cellában. Kopcsay
nincs az elítéltek között.

Patachich	Sakk!
Doktornó	Megint?
Halmányi	Lesz az matt is!
Doktornó	Jaj, legalább biztatna!
Halmányi	Sajnálom, hogy itt téblábolok, de nem találok a helyemet, amióta Bélát elvit- ték.
Szentvári	Hol lehet?
Halmányi	Mit csinálhattak vele? Második napja van távol.
Patachich	Vissza hozzák, meg fogjátok látni. Matt!
Doktornó	Megint?!

Nevetés. Nem veszik ész-
re, hogy nyílik az ajtó.
Kopcsay lép be. Léptei
lassúak, megáll az asz-
tálnál és csak néz, nem
szól sokáig senkihez.

Patachich	Béla! Az istenért, mi történt veled?
Kopcsay	Karácsonyi ajándékot kaptam a főhad- nagytól.

A nevelőintézetben Kopcsay
kislányát eteti a gondozónő,
nagyon sok gyerek látható a
teremben.

Gondozónő Egyél, Edit! Úgy kell belédtönni
minden falatot!

Belép

Igazgatónő Megint járt itt a főhadnagy. Megkér-
dezte, hogy van a kislány és elment.
Ki lehet a te apukád, hogy ennyit
érdeklődnek utánad?

Editkétől.

Edit Papa... Mama... Papa!...

Igazgatónő Te sem tudod, igaz?

Gondozónő Nem akar enni.

Igazgatónő Kinövi majd.

Elmegy. A gondozónő meg-
símogatja a gyermeket.

A te apukád nagyon nagy ember lehet.
Egyél, kis árvám.

Edit Mama... Papa!...

... közös cellában. Az elítéltek
íróasztalaiknál dolgoznak. Kop-
csay közeliben.

Szentvári Sikerült korrigálnod a Bl2-est?
Figyelsz rám, Béla?

Kopcsay reagál.

Kopcsay Igen. Megtaláltam az adatokat, rá-
vezettem a terepvázlatokra és így
rögzítettem a meglévő állapotot.

Szentvári Kiváló munkát kapnak.

Patachich Emil, tudod, végül, hogy működik
a szerelőcsarnokom?

Szentvári Kiváncsi vagyok.

Patachich Guruló darukkal.

Szentvári Jó ötlet

Halmányi Én a kórbonctant először az alag-
sorba helyeztem, a kadáverszállítás
a főkapun át biztosítottam. Aztán
eszembe jutott; jobb, ha az egész
kórbonctant a hátsó traktusba helye-
zem, külön bejárattal.

Szentvári Igazad volt. A betegektől elkülöní-
tetted.

Belép az őrnagy. Halmányi és
Patachich terveit veszi elő-
ször kézbe.

Őrnagy Úgy látom, szép munkát végeztek.
Azonnal továbbítom a kivitelezők-
nek.

Kopcsayhoz fordul.

Maguk?

Kopcsay Végeztünk, volt egy kis gondunk.

Őrnagy Éspedig?

Kopcsay A Bl2-es terepvázlat

Mutatja.

Kopcsay toá. Nem jelezték a vasúti töltést...

Látja, itt? Megrongálták a sineket,
de a töltés jó, csak egy kicsit kell
megerősíteni.

Örnagy Honnan szedi ezeket?

Kopcsay ~~Itt~~ Jártam Pápa környékén.

Örnagy Miből gondolta, hogy a tereprajz Pápa
területét rögzíti?

Kopcsay Asszonyom, ha nem tudnám, hozzá se
fogtam volna.

Patachich, Halmányi ne-
vetnek. Örnagy Maga valóban érti a szakmáját.

Átveszi a terveket.

Egy halomba rendezi azo-
kat majd a nála lévő
dossziékban lapozgat.

Most pedig kérem vegyék át új megbízá-
saikat!

Aláíratja a megbízást.

Dr. Halmányi! Egy cukorgyár megépítése..

Aláíratja a megbízást.

Dr. Patachich! Az előbbi cukorgyár
épületgépészeti terve és műleírása.

Aláíratja a megbízást.

Dr. Kopcsay! Dr. Szentvári segítségével
a leírt katonai bázis terveinek elke-
szítése...

Kopcsay És a feltételeim?

Örnagy Lettek esélyei.

Indul kifelé.

Lássanak munkához!

A cellában, éjszaka. Alszanak.
A folyosóról lépések hangjai
szűrődnek be, belép a főhad-
nagy. Felkapcsolja a villanyt.

Félálomban.

Főhadnagy Kopcsay!
Halmányi Nem tudtok aludni!
Főhadnagy Fogja be a pofáját!
Főhadnagy Kopcsay, jöjjön ide!
Kopcsay Nem tud aludni?
Főhadnagy Maga se pofázzon fölöslegesen!
Itt vannak az iratok, amiket ként!

Kopcsay izgatottan veszi
a kezébe a szabaduló okira-
tokat. Olvassa.

Kopcsay Kopcsay Béláné szül. Szendey
Ilona anyja neve: Apponyi Margit
büntetésvégrehajtási intézetünkből
déli 12 órakor szabadult, fent ne-
vezett...

Mohón falja a betűket, már
nem is értjük, amit olvas.
Másik papírt vesz elő.

Kopcsay Edit, a mai napon engede-
lyünkkel véglegesen távozott a
nevelőintézetből, s anyjának
börtönből történő szabadulása miatt
visszakerült családi környezetébe .
Kopcsay Edit jó magaviseletű...

Gyorsan olvassa majd felesége
személyi igazolványát nézi.

Bejelentett munkahely: Gellért
Fürdő es Szanatórium... } ez rendben.

Lapoz tovább.

Kopcsay ... állandó lakása... Irinyi József
utca 50... Ez mi, főhadnagy?....

Főhadnagy Oda költöztek.

Kopcsay Engem a sárbogárdi úti villából hoztak
be!

Főhadnagy Elvettük a villáját, az maguknak már
nem jár. Feleségét és a gyereket egy gar-
zonlakásba költöztettük. Írja itt alá!
A beismert vallomása, a munkaszervezései.

Kopcsay szó nélkül írja
alá az elé tett papírokat.

A főhadnagy elveszi az
aláírt okmányokat és
szó nélkül kimegy. Kop-
csay leoltja a villanyt.

Szentvári Aljas módszereitekért még felelni fog-
tok!

Az elítéltek az asztalnál
ülnek. Belép a főhadnagy.

Főhadnagy Ízlett a reggeli?

Halmányi Szalámit itt bent még nem ettünk. Szü-
lésnapja van Rákosi elvtársnak?

Főhadnagy Szedjék le gyorsan az asztalt! Csak do-
báljanak be mindent a tálalóba.

Patachich Mi történt?

Főhadnagy Látogatóik érkeztek. Menjenek a könyv-
tárba, ha szólok, majd visszajöhetnek.

Kopcsayék kimennek. Belép
egy alezredes az őrnagy
társaságában.

Őrnagy Lindberggel személyesen találkozta?

Alezredes Rákosi elvtárs irodájában.

Főhadnagy Hivhatom az elítélteket, alezredes elv-
társ?

Alezredes Idefigyeljen, főhadnagy. Kicsit fékezze
magát, csak semmi indulat...

Főhadnagy Értettem.

Alezredes Most hívhatja őket, a doktornő is legyen
itt! Lássák, hogy orvosunk is van.

Főhadnagy beszél a
könyvtárba.

Főhadnagy Jöjjenek be!

Elítéltek belépnek.

Alezredes Üdvözlöm önöket! Az elhárítás parancsnoka
vagyok. Ismerem magukat és a munkájukat.
Beszélgetni gyűltünk össze. Oxfordi tudó-
sok aláírásával Lord Kinley jegyzéket
küldöttünk, miután megengedtük, hogy
Francis Lindberg professzor meglátogassa
Halmányit és magukat. Lindberg jelentést

Int a főhadnagynak.
Az angolok bejönnek.

Alezredes fog tenni megbízóinak. Beengedtük Sherilym Ray riportert is, a Times-tól. Beszólítom őket, hogy válaszolhassanak a kérdéseire.
Good morning, miss Ray! Nice to see You!

Ray Good morning.

Alezredes Good morning professor!

Lindberg Good morning.

Alezredes Bemutatom a munkatársaimat... az őrnagy.. a főhadnagy... az elítéltek... Mr. Egon Halmányi...

Lindberg O, how do You do, Mr. Halmányi!

Halmányi How do You do, Mr. Lindberg!

Lindberg Halmányihoz lép, kezét fognak.
Ray elkattintja a gépet.

Alezredes Kérem, itt tilos a fényképezés!

Ray Azért jöttem ide, hogy riportokat készítssek.

Alezredes Annak semmi akadálya, de felvételeket az utcán készítsen!

A főhadnagy kitépi a filmszalagot a gépről.

Tessék, folytathatjuk!

Lindberg Örülök, hogy látom professzor úr.

Halmányi Bemutatom a munkatársaimat... Dr. Hollán Eszter... Dr. Szentvári Emil... Dr. Patachich Tihamér... Dr. Kopcsa Béla...

Lindberg Köszöntöm önöket, uraim, a nemzetközi tudósvilág nevében. Fogadják Lord Kinley

Ray hevesen jegy-
zetel.

Lindberg együttérzését és jókívánságait.
Alezredes Foglaljanak helyet!
Lindberg Ami a legnehezebb számamra, hogy mindössze
három kérdést tehetek fel önöknek.
Alezredes Kezdje el!
Lindberg Hogy érzik magukat?
Patachich Ahogy egy börtönben lehet.
Doktornő Orvos vagyok, ellátom a betegeimet.
Szentvári Elvégezem a feladatokat.
Kopcsay Kiszigáltatottnak, uram.
Halmányi Ha nem szigorítanak, túlélem, Mr. Lindberg.
Lindberg Nem betegek?
Őrnagy Itt vannak nálam a doktornő jelentései.
Lindberg Köszönöm, de én tőlük szeretném hallani.
Patachich A kondícióm elég jó.
Szentvári Elfáradtam. Rossz a szemem.
Kopcsay Egészséges vagyok. A családomért aggódom.
Őrnagy Csak a kérdésre válaszoljon. Elfelejtette;
mit köszönhet nekünk?
Lindberg Kérem, ha én betartom a játékszabályokat,
akkor azt önöktől is elvárom. Ne beszél-
gessenek magyarul!... Mr. Halmányi, ön
nem beteg?
Halmányi Nyugtatókkal élek.
Lindberg Miért tartják fogva önöket?
Patachich Valóban nem tudja?

Lindberg Miért tartják fogva önöket?

Patachich Csak.

Doktornő Felteszi a kérdéseit, azt kérdez, ahit akar, védik a nemzetközi jogok, s miután mi válaszoltunk: ön távozzék s Angliában majd, elegáns klubokban, mint szenzációt elmeséli. És mi? Velünk mi lesz? Nekünk itt bent kell maradni!

Lindberg Miért tartják fogva asszonyom?

Doktornő Nem tudom.

Lindberg Szentvárira
néz.

Lindberg Professzor úr?

Szentári Én jövök?... Nos, ha egy társadalom gyors változáson megy át, ott megsokszorozódhatnak a különös események.

Kopcsay A kérdésen korábban sokat gondolkodtam,, ittam is a levét később.

Lindberg Örülnék az egyértelműbb válaszoknak, uraim.

Halmányi Jó, én válaszolok a kérdésére. Koholt vádak alapján tartanak itt minket. Ártatlanok vagyunk.

Doktornő Egon, ne izgassa fel magát!

Alezredes A professzor maga említette az imént, hogy nyugtatókkal él. De mi nem mentegetőzünk. Nézze meg a bizonyítékainkat! Ezek az iratok itt az elítéltek beismerő vallomásai.

Lindberg Kaphatok belőle másolatokat?

Alezredes Milyen célból?

Lindberg Megnézetném az aláírásokat irásszak-
értővel. E vizsgálat számára kérhet-
nék egy-egy aláírást is tőlük.

Természetesen válaszol .

Alezredes Parancsoljon.

Halmányi Nincs értelme. Aláírásaink hitelesek.

Feláll. Győztesen.

Alezredes Nos, uraim, akkor végeztünk. Lindberg
úr feltette kérdéseit, megkapta a
válaszokat, hagyjuk most magukra az
elítélteket!

A börtönudvaron. Az elítéltek futnak körbe az udvaron, Szentvári kivételével. Rossz állapotban van már, görnyedten sétál egyedül. A szögesdróton túl, a szomszédos udvaron már nem sétál senki,

"Örmester Szaporán! Szaporán! Puhányok! Lusták! Lajhások! Gyerünk! Gyerünk! Egy-kettő-egy-kettő! Szedje a lábát, Aczél! Patachich fűrgébben! Egy-kettő-egy-kettő! Elég! Körbenjárás! Indulj!

Lassan, unottan járnak körbe.

Elég! Séta indul!

Az örmester átmegy a szomszédos udvarba, megszokásból teszi, bár Mindszenty már nincs ott.

Halmányi Hol lehet a bíboros?
Kopcsay Ezt én is szeretném tudni!
Patachich Valami nekem nem stimmel.
Doktrónó Elvitték máshová?
Patachich Úgy érzem: gyengül a helyzetük.
Doktrónó Bárcsak úgy lenne.
Patachich Egy egész ország nem lehet sokaig börtön.

Éjszaka a cellában. Szentvári keze
lelóg az ágyról, szája nyitva.
Horkolást hallunk, valaki éppen
forgolódik az ágyban. Halmányi
fölkel, a mosdóhoz megy, vizet
iszik. Leejti a csajkáját. Kop-
csay felriad.

Kopcsay Mit ~~csajkáját~~^{száját}, Egon? Miért nem al-
szol?

Halmányi Pszt!... Fölvered a többieket!

Kopcsay Én²... Te szédelegsz itt éjszaka,
mint egy holdkóros.

Halmányi Hallgass már! Vízet iszom és kész!

Kopcsay Feküdj le!

Halmányi visszamegy az ágyá-
hoz, nekimegy Szentvári kezé-
nek, s felkiált.

Halmányi Mi ez itt?

Patachich Egon, te kiabálsz?

Halmányi Vízet ittam és...

Patachich És fölvered a laktanyát?

Valaki fölkapcsolja a vil-
lanyt, Halmányi még nagyob-
bat kiált.

Halmányi Szentséges Isten!

Patachich Mi az?

Halmányi Emil!

Felkel.

Kopcsay Mi van vele?

Patachich Szentvári

pulzusát tapintja.

Patachich Emil, ne tedd ezt!

Kiront az ajtón.

Segítség! Orvos! Segítség!

Belép az őrmester és a főhadnagy. A főhadnagy meghallgatja Szentvári mellkasát. Bólint az őrmesternek. Szentvári holttestét pokrócba csavarják és kiviszik a cellából.

Patachich Kedves drága barátom! A Isten
áldjon meg!

A rádióhoz lép, mintha bekapcsolná.

Itt a Szabad Európa Rádió. Híreket mondunk. Hetvennégy éves korában, hosszú szenvedés után meghalt dr. Szentvári Emil akadémikus, egyetemi professzor, a Harvard és a Sorbonne diszdoktora, a nemzetközi tudósvilág kiemelkedő személyisége. Halálba indulásának utolsó pillanatait követhetjük nyomon, átkelését a Styx folyón.

Patachich hangját halljuk,
de látjuk megelevenedni a
képeket. Nem némajátók.

Ködös, borongós táj,
Szentvári lép be egy
csónakba, a csónakos
evezni kezd a folyón.

Patachich
hangja

Dr. Szentvári Emil érkezett hozzám.
Megkereste ladikomat és beállt a vá-
rako^zók közé. Mindent fehérén izzónak
érez^{te}t, a fehér végtelen sokasága
csapott össze benne. Kékes, szürkésfe-
héres és pirosas és rózsaszínes fehé^{re}rek,
a hideg és a meleg egyre tűzesebb és
iz^zóbb színei. Amikor sorra került, be-
segítettem őt a csónakba és evezni kezdtem
fölfele a folyón. Kora? - kérdeztem.
Hetvennégy - felelte. Foglalkozása?
Építész. Akkor az építésztelepre vi-
szem. Adott be önéletrajzot? Nem. Kel-
lett volna? Igen. Menjen le a kajütbe
és írjon egyet - parancsoltam rá. Más-
különben nem vihetem oda. Indulok-felelte
s leereszkedett a lakóterbe. Tollat,
papírt keresett és írni kezdett. Las-
san, bizonytalanul formálta a betűket,
jó időbe telt, mire elkeszült a munká-
val. Megvolnék, Kharon, szólalt meg
félénken, amikor visszatért a helyére.
Helyes, mondtam, s eveztem tovább. Fel-
olvasná nekem? - kérdeztem rövid idő
múlva. Igen-felelte és belekezdett az
önéletrajzába. De nem olvasta sehol

Ülnek a csónak-
ban.

Patachich
hangja

mondta. Rá se nézett a papírra.
Az már ott a művésztelep, szakítottam
félbe őt. A partnál egy ember körvonalai
rajzolódtak ki. Ahogy közeledtünk, egyre
kivehetőbb lett az arca. Megérkeztünk,
szóltam ekkor, s kikötöttem a ladikot.
Az öreg kiszállt a csónakból, botjára
támaszkodott és a fejéje igyekvő embert
nézte. Csontvári Kosztka Tivadar vagyok,
köszöntötte őt az ember. Gyere utábam!-
mondta szűkszavúan és elindultak fölfele
a meredek parton.

Újra a cellában. Patachich
áll a rádiónál. Halmányi sír,
folynak a könnyei. Kopcsay
csak néz szomorúan maga
elé.

Patachich Közben elkötöttem a ladikot és
ereszkenni kezdtem lefelé a folyón.

A börtönudvaron. Az eltűntek
sétálnak az udvaron. Halmányit
nem látjuk.

Halmányi érkezik, beáll a
körbe.

Örmester Igyekezzünk! Egy-kettő!

Kopcsay Hol voltál?

Halmányi Eltűnt a Sztálin-kép az irodából.

Doktornő Micsoda?

Örmester Nem pofázik, Halmányi! Rohangál
a budira és csak fossa a szót!
Aczél, maga miért rángatózik?
Görcsei vannak?

Halkan.

Patachich Mi történt?

Halmányi Eltűntek a falakról a Sztálin- és
a Rákosi képek. Találkoztam egy
hadnaggal is, járkált a folyosón,
benézett a cellákba. Udvariassen
köszönt.

Kopcsay Odanézzetek!

A börtönudvar túlsó olda-
ján az őrnagy és a főhadnagy
jelenik meg, a hadnagy kíséri
őket. Katonák érkeznek, le-
gyógyverzik az őrmestert.

A főhadnagy a túlsó udvarban.

Hadnagy Falhoz! Kezeket a falnak támasz-
tani!

Patachich Nem hiszek a szememnek!

Kopcsay Csak nem fél, főhadnagy?

intről gépfegyverek
angliai, robbanások.

A főhadnagynak. Halmányi Most kapsz egy golyót a szemed közé!

A hadnagy átjön az elítéltek közé.

Hadnagy Nem a mi feladatunk, hogy ítélegezzünk.
Dr. Patachich Tihamér, lépjen elő!

Patachich Parancs!

Hadnagy Tábornok úr lesz a parancsnok, kérem
vezesse bajtársait a fürdőbe, hozzák
rendbe magukat.

Átadja a kulcsot.

Itt a kulcs!

Eufórikus örömmel.

Elítéltek Éljen! Éljen! Köszönjük.

Többen sírnak, sokan
csak állnak dermedten

és mozdulni nem mernek.

Hadnagy Induljanak, kérem! Találnak egy-egy
csomagot az ágyaikon. A civil ruhájuk
van benne. Egy óra múlva felöltözve
várjanak a folyosón! Ott várom önöket.

Az elítéltek szinte eszelősen
rohannak az épület felé. A hadnagy
sokáig nézi őket. A fegyverropogás
egyre zajosabb.

A zuhanyozóban. Tusolnak.

Felfokozott hangulat, egymást
locsolják, fröcskölnek, nevetnek,
ugrálnak. A boldogság olyan fokán,
melyet elképzelni sem tudtak volna.

Öltözködnek a cellában.

Rendkívül elegánsak.

Kopcsay Hova vezet az első út, tábornok úr?

Patachich Még nem tudom.

Kopcsay Megnézzük mit terveztünk.

Patachich Bejárjuk az országot.

Halmányi Befekszem abba a kórházba, amit terveztünk, kicsit fölerősítem magam.

Kopogás után belép a

hadnagy.

Hadnagy Uraim... Ezt a napot is megért^{et}ük. Milyer elegánsak! Mehetünk, ha úgy gondolják

Halmányi De még mennyire!

Hadnagy Nagy Imre miniszterelnök úr megbízottja várja önöket.

A könyvtárban. A falon a kivágott
56-os zászló. Középen emelvény,
egy asztal mögött egy férfi áll,
körülötte fegyveresek.

Férfi Köszöntöm önöket Nagy Imre miniszter-
elnök úr nevében. Magyarország szabad!
Önök ártatlanul szenvedtek, megaláz-
tattak és megkínóztattak az ávó bőr-
töneiben. Egy téveseszme bűvkörében,
melynek immáron vége. A mai naptól
önöket visszahelyezzük jogaikba: önök
szabad, büntetlen előéletű állampolgá-
rok. Teljes rehabilitációjukat okiratban
igazoljuk. Állást, egzisztenciát bizto-
sítunk önöknek, megélhetést és emberi
életet. Miután kipihenték magukat,
kérem keressenek fel minket a parlament-
ben, hogy a kinevezéseiket megbeszélhessük.
Addig is fogadják el szerény anyagi
támogatásunkat, melyet most személyi
igazolványaikkal együtt vehetnek át.
Akinek a nevét szólítom, kérem, fáradjon
ide.

lkan.

Halmanyi Nekem nem kell se a pénzük, se az
állásuk!

Kopcsay A pénzért épp eleget dolgoztál.

Halmányihoz.

Patachich

Mi a terved?

Halmányi

Külföldre megyek. Elég volt!

Patachich

Várd meg, mit ajánlanak?

Férfi

Dr. Hollán Eszter!

A doktornő kimegy, átveszi a pénzt és az igazolványát. Majd megáll a könyvtár egyik sarkában.

Halmányi

Előlről kezdeni mindent! Nem lesz könnyű.

Patachich

Könnyebb lesz, mint itt bent tovább maradni.

Férfi

Dr. Halmányi Egon!

Halmányi kimegy, átveszi a borítékot és az igazolványt.

Az előzőek, kőzfogas.

Dr. Patachich Tihamer!

Mintha várná önt valaki...

Patachich

Engem?

szerezetettel.

Doktornő

Tábornok úr, én várok.

Patachich meghatódik, szólani sem tud. Egymás-karolva várakoznak tovább.

Férfi

Dr. Kopcsay Béla!

Kopcsay nem mozdul.

Rendkívül sajnáljuk a történeteket.

Kopcsay

Engem is várnak, uram?

A Férfi nem válaszol, mert
már belépett a terembe Kop-
csay felesége és hat éves
leányuk, a kislány kezében
nagy csokor virág. A Férfi
feláll, Kopcsay megfordul,
megpillantja a feleségét.
Tolja előre a kislányt.

Ilona Menj, indulj, ne félj!

Edit Apa!

Apjához szalad, a nyakába
ugrik.

Appa, édesapa!

Szorosan ölelik egymást.

Az utcán, a börtönkapun kívül.

1956. október végi képek. Tankok,
katonák, járókelők.

Patachich egy katonai terepjáró-
ba száll be a doktornővel. Hal-
mányi egy taxiba. A Kopcsay család
gyalogosan indul el, egymásba karolva.

Kopcsay megáll, szivarra gyújt.
Meghatottan néz körül az utcán,
s élvezettel eregeti a szivarfüs-
töt. Elhalálnak mellettük Patachichék
és Halmányi. Kopcsay megemeli a kalapját.

Ilona, Edit boldogan, mosolyogva
integetnek a távolodó börtöntársak-
nak. Majd elindulnak az utcán, s
a katonai járművek, tankok,
bámészkodók forgatagában egyre
messzebbre kerülnek a látókörünk-
ből.

Feliratok indulnak.